

9. Kumar U.D. Total Cost of Ownership for Railway Assets: A Case Study on Boxn Wagons of Indian Railways / U.D. Kumar, G. Chattopadhyay, H.S. Pannu [Електронний ресурс]. – 15 р. – Режим доступу: www.apiems.net/archive/apiems2004/pdf/apiems2004_8.5.pdf

10. Selegan D.R. An Integrated Approach To Reduced Total Ownership Costs of Aircraft [Електронний ресурс] / D.R. Selegan, D.J. Moorhouse, W.J. LaManna. – 12 р. – Режим доступу: <http://ftp.rta.nato.int/public//PubFullText/RTO/MP/RTO-MP-072///MP-072-29.pdf>.

УДК 65.012.65

О. Ю. ЧОРНА

Східноукраїнський національний університет імені В. Дала

ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ В ІНТЕГРОВАНІХ СТРУКТУРАХ ПРОМИСЛОВОСТІ

Доведено значущість системного підходу в управлінні інтегрованими структурами промисловості; вирішено елементи системи управління інтегрованими структурами промисловості; визначена роль збалансованості ресурсів задля розширення можливостей в управлінні інтегрованими структурами промисловості.

The importance of the systems approach in management of the integrated industrial structures is proved; the elements of management of the integrated industrial structures are separated; the role of resources balance for expansion of possibilities in management of the integrated industrial structures is ascertained.

Постановка проблеми. Досвід усіх промислово розвинених країн свідчить, що у конкурентній боротьбі в сфері промислового виробництва найбільш ефективно діють інтегровані структури промисловості, тобто структури, які працюють на основі взаємодії та взаємозалежності самостійних господарюючих суб'єктів, а, отже, є залученими до інтеграційного процесу. Існування інтегрованих структур промисловості, їх значення для економічної системи держави в цілому та регіонів зокрема змушує пильніше досліджувати їх становище, організацію управління з метою усунення загроз для української економіки. Склад, стан, можливості, діяльність інтегрованих структур, на наш погляд, може характеризувати становище України у світових рейтингах. Інтегровані структури промисловості об'єднують юридичні особи різного ступеню самостійності, які мають свої ресурси. Для більш ефективного використання ресурсів в інтегрованій структурі необхідно створити механізм їх збалансованого використання. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вирішення елементів системи управління в інтегрованих структурах промисловості з метою подальшої їх збалансованості за допомогою використання внутрішньо-корпоративних балансів. Результати досліджень необхідні як економіці в цілому, так і інтегрованим структурам зокрема, бо через велику кількість складових елементів та їх масштабності керівники інтегрованих структур промисловості не завжди можуть передбачити наслідки діяльності та ефективно використовувати належні ресурси.

Аналіз останніх досліджень. Діяльність інтегрованих структур стала об'єктом наукових досліджень вітчизняних вчених О.І. Амоши, В.М. Геєця, Г.В. Козаченко, В.А. Забродського, А.А. Пилипенка, М.О. Кизима, М.Г. Чумаченко та їх російських колег В.Е. Дементьєва, І.Г. Владімірової, Е.Л. Драчової, П.В. Забеліна, С.Ю. Глазьєва, Ю.Б. Вінслава та ін. [1–8]. Науковці досліджували причини, мотиви, періоди і етапи створення інтегрованих структур, особливості їх діяльності, переваги і недоліки, розробляли основні пропозиції, щодо управління інтегрованими структурами промисловості.

У роботі Г.В. Козаченко [6] досить докладно аргументується необхідність вирішення проблем управління інтегрованими структурами промисловості (далі ІСП) – великими виробничо-фінансовими системами. Внаслідок об'єднання суб'єктів господарювання на основі виробничо-технічних, організаційно-правових і фінансово-економічних критеріїв у промисловості утворюються великі виробничо-фінансові системи, функціонування яких має цілу низку переваг перед одиничними підприємствами: з'являється можливість раціонального інвестування коштів, розширюються ринки збуту й отримання матеріальних ресурсів, поєднуються кошти на проведення НДДКР прикладного характеру. Проте переваги великих організаційно-правових систем можуть бути повною мірою реалізовані в тому випадку, коли буде розроблена раціональна система управління, що буде забезпечувати органічне поєднання інтересів усієї системи в цілому і кожної її структурної одиниці, та збалансований їх розвиток незалежно від ступеня господарської самостійності. У зв'язку з цим проблема формування управління інтегрованими структурами у промисловості потребує свого теоретичного обґрунтування і практичного вирішення [6].

Отже, **метою статті** є вирішення елементів системи управління інтегрованих структур промисловості.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні десятки конкурентних переваг, використовуючи лише традиційні ресурси і підходи для багатьох вітчизняних підприємств неможливо. За сучасних умов підприємства стикаються з проблемою безмежності потреб і обмеженістю можливості отримання ресурсів, що спроможні задовольнити потреби інтегрованої структури промисловості.

Управління є однією з найважливіших умов функціонування та розвитку ІСП й основане на використанні економічних, природно-технічних, організаційних, соціально-психологічних та інших законів і закономірностей, які властиві суб'єкту управління. Сутність управління полягає в спрямованості керованого об'єкта

на досягнення поставлених цілей. Однозначності в поглядах щодо визначення управління серед різних авторів не існує. На думку І.Ю. Ладика і В.Г. Сумцова управління – це свідомо дія людини на об'єкти, процеси і їх учасники, що здійснюють в цілях одержання певної спрямованості і отримання бажаних результатів [7].

Управління, як і більшість інших наукових термінів, має не одне, а кілька значень, які різняться за своїм змістом та обсягом. Найпоширенішими з них є визначення управління як управлінської діяльності або як процесу для досягнення цілей діяльності підприємства, або як системи, яка складається з ряду підсистем.

Системний підхід дозволяє розглядати інтегровані структури промисловості в сукупності всіх складових елементів, підсистем і процесів. В його основі є загальна теорія систем. Базовим поняттям цієї теорії є система.

Системний підхід дослідження інтегрованих структур промисловості має починатися з детального опису стану досліджуваної системи, а також усіх супутніх системі процесів, взаємозв'язків і сукупності елементів. Елемент – це неподільна частина системи. Він завжди є структуроутворюючою частиною якої-небудь системи. Подальше ділення елементів приводить до руйнування його функціональних зв'язків з іншими елементами і набуття властивостей виділеної сукупності, неадекватної властивостям елементу як цілого. Організаційні системи, як і більшість систем, є сукупністю керованої (об'єкт управління) і керуючої (суб'єкт управління) підсистеми. На вході організаційної системи споживаються ресурси. В процесі перетворення ресурсів організаційні системи отримують на виході продукцію або послуги функціонування, що є результатом їх діяльності [7].

З'ясовано, що найвагомішим чинником інтеграції є спрощений доступ до використання специфічного ресурсного потенціалу, яким володіє хтось із потенційних учасників, і придбання якого через ринкову взаємодію потребує значно більше витрат, ніж у разі залучення через інтеграційні процеси. При цьому всередині інтегрованої структури спрощується доступ до всіх інших ресурсів, що знижує трансформаційні витрати і дає змогу максимізувати загальний прибуток учасників об'єднання.

Функціонування інтегрованої структури промисловості має відбуватись лише у випадку збалансованої взаємодії всіх її елементів, незважаючи на те, що кожен з них відіграє самостійну роль у реалізації цілей системи. Системний підхід повинен допомогти інтегрованим структурам промисловості організувати використання великого обсягу ресурсів.

Основними ресурсами, необхідними для функціонування організаційної системи, є: предмети праці, тобто сировина і напівфабрикати, що переробляються в процесі виробництва в кінцевий продукт; засоби виробництва, тобто технологічне устаткування, виробничі будівлі і споруди, що забезпечують переробку предметів праці; земля з її поверхнею, надрами, морями та ін.; праця, тобто розумова і фізична діяльність людей, що забезпечує виконанням необхідних виробничих операцій і задоволення потреб людини в праці як джерела матеріальних благ; інформація, необхідна для забезпечення функціонування організації (інформація про стан навколишнього середовища, технологічна, технічна, економічна інформація і так далі); енергетичні ресурси; фінансові ресурси (фінансовий капітал); в сукупності утворюють речовий капітал, що є об'єктом інвестування фінансового капіталу, який дозволяє здійснювати розширене відтворення [8].

Сучасні інтегровані структури визначаються складністю реалізації земельних, майнових, обмінно-розподільних і інших відносин, що викликає необхідність в дослідженні елементів системи управління.

Оскільки головним недоліком системного підходу є невизначеність складу елементів системи управління, то подальший аналіз проведемо за цим напрямом. На думку різних авторів цього підходу, які погоджуються між собою, система управління складається з двох основних підсистем: керуючої (суб'єкт управління) та керованої (об'єкт управління). Підсистема – складова частина системи, що має свої характерні, властиві тільки їй, особливості. Вона взаємозалежна з іншими підсистемами і її можна розглядати як самостійну систему. Кожна підсистема складається зі своїх елементів [8, с. 69]. Керуюча підсистема – підсистема, що формує керуючий вплив; частина системи управління, що виробляє, приймає й реалізує управлінські рішення, забезпечує їх виконання. Керована підсистема – підсистема, що піддається керуючому впливу [8, с. 70]. Загальний склад елементів системи управління ІСП подано на рис. 1.

Таким чином, основними елементами системи є керована та керуюча підсистеми, які у своєму складі також мають певний набір елементів, вхід, процес у системі, вихід, зворотний зв'язок і зв'язок із зовнішнім середовищем. Отже, системний підхід передбачає наявність усіх елементів, що забезпечують пошук найбільш ефективних засобів для досягнення поставлених цілей діяльності ІСП та дозволяє встановити універсальну систему управління, яка б задовольняла підприємства, які входять до складу ІСП.

Функціонування ІСП як надскладної соціально-економічної відкритої системи забезпечується трьома головними процесами: отримання засобів виробництва із зовнішнього середовища, виготовлення продукту, передавання продукту у зовнішнє середовище.

Наріжним каменем всіх результатів, які забезпечують вихід із системи є збалансованість ресурсів учасників ІСП, бо окрім економічних умов функціонування підприємства існують також і матеріальні чинники, без існування яких не можлива робота будь якого виробництва. Такими чинниками є ресурси, які взаємозв'язку та взаємодії забезпечують діяльність ІСП. Отже, інтегровані структури представляють собою систему координації економічних агентів у процесі розподілу ресурсів по всіх напрямках функціонування. Різниця в роботі і незбалансованість підприємств в ІСП пояснюється різницею структури, кількісних і якісних характеристик ресурсів, які використовуються в діяльності ІСП. Отже саме цінні, унікальні й складні для відтворення ресурси

можуть забезпечити перевагу в конкурентній боротьбі. Головний же акцент зміщується з можливостей і загроз середовища на використання внутрішнього ресурсного потенціалу.

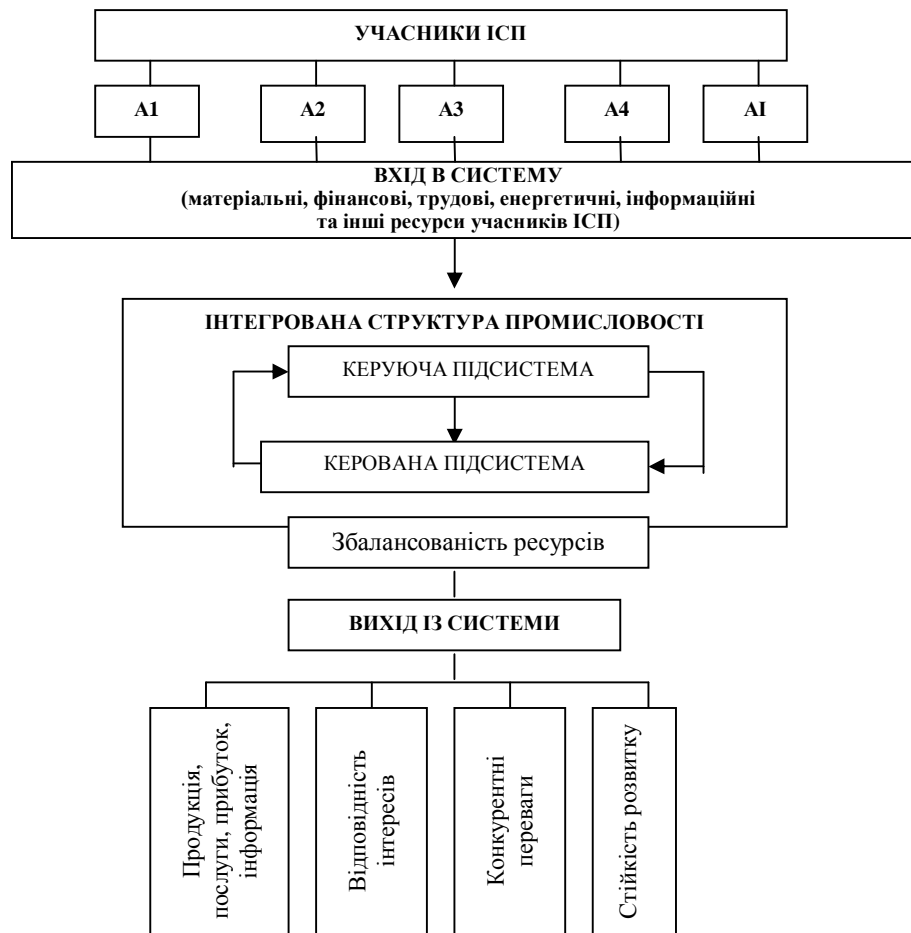


Рис. 1 – Склад елементів системи управління ІСП

Ресурсне забезпечення виступає однією з найважливіших складових, що входить поряд з підсистемами правового, нормативно-методичного, наукового, технічного, інформаційного забезпечення управління інтегрованою структурою до системи забезпечення організаційно-економічного механізму управління підприємством.

Достатня наявність необхідних ресурсів є запорукою нормального функціонування підприємства і його подальшого розвитку. Не можливо виділити якийсь один найбільш важливий вид ресурсів. Так, без людини, її організаційних, професійних здібностей, умінь підприємство не могло б працювати тому, що не було б сили, яка б організувала виробничий процес, діяла б на засоби і предмети праці сягаючи конкретного результату. Проте без наявності фінансової основи робота підприємства також є неможливою. Саме фінансові ресурси забезпечують наявність матеріальної бази виробництва (основні засоби, частина оборотних засобів), так і нематеріальної її частини (патенти, ноу-хау і т.д.).

Існують чисельні класифікації ресурсів підприємств, які можна застосувати для інтегрованих структур, але існують і суто специфічні. Успіх діяльності інтегрованої структури може визначатися двома типами таких ресурсів як унікальні (ресурси більш високого порядку, що утворилися за рахунок синергії ресурсного потенціалу) та компліментарні (ресурси більш низького порядку, які вкладаються до інтегрованої структури у процесі інтеграції). Унікальні ресурси утворюються на період існування інтегрованої структури і створюють для неї додаткові унікальні можливості діяльності.

Коректна та адекватна оцінка наявності необхідних ресурсних можливостей підприємств що входять до складу інтегрованої структури, може бути отримана на базі дослідження ідентифікації їхнього ресурсного потенціалу та її балансування.

Чому ж частина елементів інтегрованих структурах промисловості маючи досить значний розмір ресурсів працює досить ефективно, а інші ні, тому що відсутня збалансованість використання ресурсів в ІСП. Розбалансованість ресурсів веде до того що складові ІСП мають або ресурсну перевагу або ресурсне відставання, а отже і вся ІСП працює не ефективно не використовуючи весь свій потенціал. Для цього, на наш погляд, необхідно використовувати систему балансів, які допоможуть оцінювати параметри відповідності ресурсів підприємств, що складають інтегровану структуру.

Висновки. Результати досліджень потребують комплексного підходу до оцінювання рівня збалансованості різних елементів інтегрованої структури з метою покращення рівня її керованості та адаптації до зовнішніх умов. Всі види ресурсів, які використовуються інтегрованою структурою у процесі виробничо-господарської діяльності, являють собою комплексну взаємозалежність та взаємозв'язок складових його економічного потенціалу, що формується залежно від потреб виробництвом з метою отримання економічних вигод у майбутньому і саме інтеграція невикористаних ресурсів підприємств дозволяє створити нові можливості для інтегрованої структури. Але треба зважати і на актуальну необхідність балансування ресурсів інтегрованої структури, що дозволить як безперервно нарощувати необхідні ресурси, розширювати можливості використання тих ресурсів, які надають конкурентні переваги інтегрованій структурі, так і виключити зайві. Постановлені мети можна досягти за допомогою використання сукупності внутрішньокорпоративних балансів. Використання таких балансів допоможе визначити взаємозв'язок елементів в інтегрованій структурі, які є характерними для його розвитку, шляхи і засоби досягнення пропорційності. Методика складання балансів ресурсів інтегрованої структури є предметом подальшого наукового дослідження.

Література

1. Акулов В.Б., Рудаков М.Н. Теория организации / В.Б. Акулов, М.Н. Рудаков. – Петрозаводск: Медиа, 2002. – 304 с.
2. Владимирова И.Г. Организационные формы интеграции компаний / И.Г. Владимирова // Менеджмент в России и за рубежом. – 1999. – № 6 – С. 113–129.
3. Винслав Ю. Развитие интегрированных корпоративных структур в России / Ю. Винслав, В. Дементьев, А. Мелентьев, Ю. Якутин // Российский экономический журнал. – 1998. – № 11–12. – С. 27–41.
4. Дерментли Ф.С. Моделирование интегрированных корпоративных структур в трансформационной экономике // Матеріали VIII Всеукр. наук.-метод. конф. “Проблеми економічної кібернетики”, присвяченої 35-річчю кафедри економічної кібернетики Донецького нац. ун-ту (Алушта, 6–8 жовт. 2003 р.). – Донецьк: Юго-Восток, 2003. – С. 117–119.
5. Забелин П.В. Основы корпоративного управления концернами / П.В. Забелин – М.: Приор, 1998. – 131 с.
6. Козаченко А.В. Механизм стратегического управления крупными производственно-финансовыми системами промышленности. Монография / А.В. Козаченко. – Донецк: ИЭП НАНУ, 1998. – 348 с.
7. Общий менеджмент. Учебное пособие / И.Ю. Ладыко, В.Г. Сумцов. – Луганск: Изд-во Восточно-украинского нац. ун-та им. В. Даля, 2004. – 282 с.
8. Менеджмент організацій. Навч. посібник / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. – К.: Кондор, 2007. – 676 с.
9. Управление крупным предприятием. Монография / А.В. Козаченко, А.Н. Ляшенко, И.Ю. Ладыко. – К.: Либра, 2006. – 384 с.
10. Якутин Ю.В. Интегрированные корпоративные структуры: развитие и эффективность / Ю.В. Якутин. – М.: Экономическая газета, 1999. – 403 с.



Підп. до друку 20.08.2010. Ум. друк. арк. 25,43. Обл.-вид. арк. 24,52
Формат 30×42/4, папір офсетний. Друк різнографією
Наклад 100, зам. № 222/10

Тиражування здійснено з оригінал-макету, виготовленого
редакцією журналу “Вісник Хмельницького національного університету”
редакційно-видавничим центром Хмельницького національного університету
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1, тел. (8-0382) 72-83-63